

De betekenis van een aantal corona maatregelen in onze samenleving gezien vanuit een metaforisch perspectief.

Ik wil graag deze overweging met jullie delen, die het resultaat is van een tijd van observatie en verschillende gesprekken met collega's, parochianen en vrienden.

Deze beschouwing is bedoeld om iets te illustreren van de betekenis van de corona maatregelen in onze samenleving. Meer bepaald door vier figuren die overeenkomen met vier maatregelen die gemeengoed zijn geworden bij het opduiken van covid-19: het mondkapje, het wassen van de handen, quarantaine en sociale afstand.

Wij leven in een zeer uitdagende tijd voor ons allen, als gezin, als maatschappij en als Kerk. De pandemie die wij meemaken stelt ons vragen over tal van gebruiken en gewoonten die wij in ons dagelijks leven verkeerd hebben geïnterpreteerd. Het laat ons ook zien hoe kwetsbaar en broos we zijn, maar tegelijkertijd heeft het scheuren achtergelaten waardoor het licht van solidariteit, menselijkheid en broederschap kan binnendringen, zodat we op een andere manier over onszelf kunnen denken dan we tot nu toe hebben gedaan.

In deze context zijn wij erin geslaagd een gemeenschappelijke taal te creëren die preventie processen verwoordt en ons helpt de verspreiding van het virus te voorkomen en voor elkaar te zorgen. De taal van covid-19 heeft ons in staat gesteld boeken, artikelen, conferenties, documentaires, webinars, radio- en televisieprogramma's en toepassingen te schrijven.

In deze beschouwing zal ik de vier belangrijkste preventiemaatregelen die in deze nieuwe pandemie taal worden gebruikt, het mondkapje, handen wassen, quarantaine en sociale distantie, op een metaforische manier gebruiken om de realiteit te tonen waarmee wij soms in onze familiale, sociale en kerkelijke omgeving worden geconfronteerd.

Het mondkapje of masker

Iets durven zeggen, ergens voor opkomen, het voorhoofd aanbieden, iets durven publiceren, een eigen mening durven uiten is al een heel controversiële daad. Vooral in een wereld die gebombardeerd wordt door informatie, sociale netwerken, ideologieën, overtuigingen, enz. Zoals we hebben gemerkt bij de laatste sociale schandalen die zich hebben voorgedaan, is het zo dat nadat één persoon zich durft uit te spreken en daden aan de kaak durft te stellen die indruisen tegen zijn waardigheid als persoon, een grotere groep mensen wordt aangemoedigd om dat ook te doen. Het lijkt erop dat velen als samenleving lange tijd een masker hebben moeten dragen, dat wil zeggen dat zij met bedekte gezicht hebben moeten blijven, tot zwijgen veroordeeld en de mond gesnoerd om hun verhaal te kunnen vertellen, hun verhaal van pijn, van hun rusteloosheid, zonder de kracht van hun hoop te kunnen uitdrukken.

Het mondkapje, dat tegenwoordig zeer vaak wordt gebruikt om te voorkomen dat de samenleving wordt besmet met covid-19, is ook een beeld van velen die, ondanks de duizend uitingsvormen, niet durven te zeggen wat zij denken.

Of misschien voelen zij zich juist door zoveel expressiemiddelen onder druk gezet om hun mening te uiten. Het lijkt erop dat in onze samenleving het gebruik van het masker niet nieuw is, het is altijd al gebruikt, weliswaar niet om de samenleving te behoeden voor iets besmettelijks, maar wel om de eigen mening het zwijgen op te leggen, om een persoonlijk verhaal te delen, om een relatie met de ander aan te gaan.

Zo zouden we het masker kunnen beschouwen als een element dat jarenlang maatschappelijk is opgelegd, vanwege het individualisme, de media, de angst voor pesteringen en oorlog. Een heilige van onze tijd, Mgr. Oscar Romero, besloot in 1980 zijn masker af te zetten en de stem van de stemlozen te zijn, en dat kostte hem zijn leven. Dat leidde hem naar het martelaarschap.

Hoeveel slachtoffers hebben we nog in ons midden en in onze nabije geschiedenis?

Hoeveel mensen hebben geen andere keuze gehad dan te zwijgen, ironisch genoeg zwijgen, in een geglobaliseerde wereld, die over de beste communicatiemiddelen beschikt.

Kunnen we hier een punt van sociale en kerkelijke reflectie vinden?

Wat betekent het nu, ten tijde van de synode, om een kerk op weg te zijn?
Om een kerk te zijn die omkijkt naar de naasten, die luister naar de noden van onze samenleving?

Handen wassen

Met de komst van covid-19, is het noodzakelijk geworden om altijd je handen te wassen, wanneer je in contact komt met een oppervlak, persoon of ding.

We hebben een aantal YouTube-filmpjes, televisie-programma's en een schat aan informatie via de sociale media, tijdschriftartikelen en krantenartikelen over deze praktijk gezien, die tracht te illustreren hoe het moet en wanneer, alsook hoe lang het duurt om de juiste asepsis te handhaven.

Een collega nodigde ons zelfs uit om genoeg tijd te nemen om handen te wassen, waarbij zij ons uitnodigde een Onze Vader en een Weesgegroet te bidden. Dat was de juiste tijd volgens haar.

Opnieuw is de geschiedenis van het handen wassen, de oorsprong en het gebruik ervan afgestoft om ons het belang ervan uit te leggen en te herinneren als een praktijk van religieuze en niet als een hygiënische oorsprong, zoals de bijbel duidelijk maakt:

" Dan zullen zij niet sterven. Ook als ze dienst komen doen bij het altaar of offers aan Jahwe gaan opdragen, moeten zij hun handen en voeten wassen: dan zullen zij niet sterven. Dit is een blijvende verplichting voor hem en zijn nakomelingen, alle geslachten door." (Exodus 30: 20-21). Ook de islamitische wereld heeft van meet af aan het wassen van de handen als religieus gebruik opgenomen: "Wanneer gij staat om te bidden, wast dan uw gezicht en uw handen tot aan de ellebogen, en gaat met uw [natte] hand over uw hoofd en over uw voeten tot aan de wreef" (Koran 5: 6).

Gezondheidsorganisaties die zich zorgen maken over de covid-19-pandemie hebben zich veel moeite getroost om handen wassen aan te leren als een eenvoudige, levensreddende praktijk, omdat handen wassen met een hand desinfecterend middel op alcoholbasis of met water en zeep het virus doodt als het zich op je handen bevindt.

Maar afgezien van alle medische en wetenschappelijke specificaties en het nut ervan in de strijd tegen de nieuwe uitbraak van het coronavirus, gaat het hier om het metaforische gebruik van de uitdrukking "handen wassen", die zo vaak wordt gebruikt om te verwijzen naar die vorm van het niet nemen van verantwoordelijkheid voor iets, en die in herinnering wordt gebracht in deze figuur uit het Nieuwe Testament die in een symbolische handeling ook zijn handen waste.

" Toen Pilatus zag dat hij niets verder kwam, maar dat er veeleer tumult ontstond, liet hij water brengen en waste ten overstaan van het volk zijn handen, terwijl hij verklaarde: "Ik ben onschuldig aan het bloed van deze rechtschapen man; gij moet het zelf maar verantwoorden." (Mattheüs 27:24).

Het negeren van situaties, het door de vingers zien van verantwoordelijkheden en beslissingen, is je handen in onschuld wassen. Als er iets duidelijk is geworden in de context van de pandemie, dan is het wel het proces van sociale verdeeldheid. Soms zelfs onverschilligheid.

Niet alles was echter negatief, sommigen hadden een positieve kijk op de Kerk, die haar handen niet in onschuld heeft gewassen. Sommige media hebben het nodige belang gehecht aan de klachten die sommige slachtoffers hebben ingediend over bepaalde schendingen van hun persoonlijke waardigheid.

En op basis van zo'n een reflectie wat zijn we van plan te doen?
Zijn we bereid om een gemeenschap op te bouwen?
Zijn wij bereid een hand te geven aan hen die in nood verkeren?
Of wassen we gewoon onze handen en verstoppen we ons om onszelf te beschermen?
Is een begroet met de elleboog genoeg en geen handje geven?

Quarantaine

Quarantaine wordt gedefinieerd als "het scheiden en beperken van de bewegingsvrijheid van personen die aan een besmettelijke ziekte zijn blootgesteld, maar geen symptomen vertonen, om te zien of zij de ziekte ontwikkelen". Quarantaine wordt toegepast op personen die ervan verdacht worden drager te zijn van of blootgesteld te zijn geweest aan een vorm van besmettelijke ziekte. Isolatie daarentegen is "het scheiden van personen die aan een besmettelijke ziekte lijden van degenen die gezond zijn"; beide definities, quarantaine en isolatie, zijn gezondheidsmaatregelen die erop gericht zijn de verspreiding van besmettelijke ziekten tegen te gaan.

Als gevolg van de covid-19-pandemie is in vele delen van de wereld een quarantaine opgelegd en zichtbaar gemaakt. De pandemie is het verschijnsel geweest dat zoveel mensen heeft doen nadenken over het feit dat zij in eenzaamheid leven, dat zij in een staat van isolement verkeren. Zozeer zelfs dat zij zich in hun eigen wereld hebben opgesloten omdat zij zich niet begrepen voelen, omdat de situaties die zij doormaken hen ertoe hebben gebracht zich te isoleren.

De pandemie heeft net aangetoond dat digitale inclusie nog lang geen realiteit is die fysiek sociaal contact vervangt.

Is het niet paradoxaal dat wij, op het hoogtepunt van de sociale netwerken, in een tijd van isolement leven?

Wat voor quarantaines zien we in onze geloofsgemeenschappen?

Hebben wij oog gehad voor diegenen in onze directe wereld die zich alleen en geïsoleerd voelen?

Wat voor situaties hebben veel van onze medemensen in quarantaine doen belanden?

Sociale afstand

Sociale afstand is een preventieve gezondheidsmaatregel waarbij mensen op afstand worden gehouden om de verspreiding van een virus of ziekte te vertragen en te voorkomen dat de gezondheidsstelsels in tijden van crisis instorten. Een mens kan afstand nemen van een ander als vrijwillige handeling of als reactie op een door de autoriteiten opgelegde handeling.

We kunnen ons afvragen waarom zoveel mensen zich van bepaalde sociale kringen, instellingen of geloofsgemeenschappen hebben gedistantieerd - wie is de zieke?

In veel van de evangeliepassages die we lezen, zien we dat Jezus uitreikt naar de lijdenden, de gemarginaliseerden, de gediscrimineerden, de zieken. In feite, Jezus raakt hen aan, legt zijn handen op hen.

Waarom denken we dat we van sommige mensen afstand moeten houden?

Sociale afstand in onze huidige samenleving is een intrinsieke en extrinsieke realiteit.

Extrinsiek door de toenemende aanwezigheid van vervreemdende elementen zoals: mobiele telefoons, thuiswerken, videospelletjes, games enz. Intrinsiek door de groeiende trend van individualisme.

Er zijn veel mensen in ons midden die zich afstandelijk voelen.

Wat betekent deze sociale afstand binnen het synode proces?

Zijn deze sociale afstanden merkbaar in onze gemeenschappen?

Wat kunnen de eerste christenen ons in dit opzicht leren?

Moge het gebed van Jezus ons bewegen om de barrières te slechten die verdeeldheid en afstand tussen ons creëren: " Niet voor hen alleen bid Ik, maar ook voor hen die door hun woord in Mij geloven, opdat zij allen één mogen zijn zoals Gij, Vader, in Mij en Ik in U: dat ook zij in Ons mogen zijn opdat de wereld gelove, dat Gij Mij gezonden hebt. " (Joh. 17, 21)

Zou dit gebed een ideaal zijn, dat soms ver van de werkelijkheid verwijderd is? Maar ik zou mijn beschouwing willen besluiten met een alinea die letterlijk is overgenomen van de website Thomas, geschreven door Ernest Henau:

''Schoonheid zal de wereld redden'

Het was voor zover ik weet de Frans-Roemeense auteur Cioran die ooit schreef: filosofen zochten naar bewijzen voor het bestaan van God. Ze verwaarloosden echter het meest overtuigende: de muziek van Johann Sebastian Bach. Onze wereld mag dan in vele opzichten gruwelijk en onbarmhartig lijken, het valt niet te ontkennen dat er ook vele mooie dingen zijn: de muziek van Bach en Mozart, schitterende landschappen, sublieme gedichten, prachtige schilderijen, harmonieuze bouwwerken enz. De schoonheid die hier zichtbaar wordt, houdt de belofte in dat er nog een andere dimensie is dan de alledaagse. Hoe onverhoopt zij zich ook mag aandienen, zij staat er borg voor dat in alle chaos en onvolkomenheid harmonie niet onbereikbaar is. Het is dank zij de schoonheid dat de afgrond tussen de werkelijkheid en het ideale niet onoverbrugbaar wordt.

In confrontatie met de schoonheid doen we echter nog een andere ervaring op. Wij voelen ons verrijkt met een geschenk zonder enige verdienste van onzentwege. Hier is de schoonheid als het ware de bode van een andere wereld. Het is zeker geen toeval dat grote kunstenaars vaak in het creatieve proces de indruk hebben dat zij slechts instrument zijn van een kracht die hen te boven gaat. Zij vangen energieën op die elders vandaan komen dan uit hun eigen persoonskern. Het gebeurt immers niet zelden dat een kunstenaar zelf achteraf niet weet hoe een werk is ontstaan.

Van Dostojewski is het bevreedende woord overgeleverd: "de schoonheid zal de wereld redden". Men heeft eigenlijk het raden naar de diepere betekenis van deze uitspraak. Waarschijnlijk doelde de grote Russische schrijver op het feit dat schoonheid geen louter subjectief gevoel is, maar iets dat ook een objectief karakter bezit. Zij is in zijn ogen de openbaring van een goddelijke heerlijkheid. Wellicht is de ontmoeting met de schoonheid daarom zo een indringende ervaring omdat daardoor de zekerheid wordt verworven dat de innerlijke kern van de schepping met zin te maken heeft. Daarom hebben de woorden van Dostojewski ook een profetisch karakter. Voor velen op onze dagen is de schoonheid een weg naar God. En dan zijn we terug bij uitspraak van Cioran. Als er iets is dat een verwijzing inhoudt naar de ons overstijgende werkelijkheid dan is het onder meer de volkomenheid van een fuga van Bach of de speelse blijheid van een concert van Mozart."